

Psykologi B – valgfag, august 2017

1. Identitet og formål

1.1. Identitet

Psykologi er videnskaben om, hvordan mennesker sanser, tænker, lærer, føler, handler og udvikler sig universelt og under givne livsomstændigheder som et resultat af samspillet mellem psykologiske, sociale, kulturelle og fysiologiske faktorer. Undervisningsfaget psykologi bygger på viden og metoder fra den videnskabelige psykologis forskning inden for de naturvidenskabelige, samfundsvidenskabelige og humanistiske områder og sikrer hermed faglig dybde og muligheder for fagligt samspil. Resultaterne af forskningen anvendes i mange forskellige sammenhænge til at opnå en forståelse af de vilkår, muligheder og udfordringer, mennesker møder personligt og i fællesskaber, både lokalt og globalt. Psykologi bygger historisk på filosofisk og videnskabelig teoridannelse. Faget giver eleverne kundskaber i teoretiske og empiriske forhold omkring udvikling af psykologisk viden samt færdigheder i at anvende denne viden i konkrete sammenhænge. Endvidere udvikler faget evnen til kritisk anvendelse af psykologisk viden på aktuelle psykologiske problemstillinger, hvorved elevernes forståelse, holdninger og handlemuligheder kvalificeres.

1.2. Formål

Psykologi B bidrager til uddannelsens overordnede målsætning ved, at eleverne får kundskaber, viden og færdigheder i at undersøge og diskutere psykologiske forhold på et fagligt grundlag. Undervisningen udvikler elevernes selvstændighed og kompetence i at formulere og undersøge konkrete psykologiske problemstillinger kritisk ved hjælp af fagets viden og metoder og sikrer hermed den faglige dybde. Elevernes almindelige og demokratiske forståelse styrkes gennem tilegnelse af kundskaber og viden, der gør dem i stand til at reflektere over psykologiske, almenmenneskelige, sociale, digitale, kulturelle såvel som interkulturelle forhold i den moderne verden. Faget udvikler elevernes forståelse og respekt for menneskers forskellighed på baggrund af køn, personlige, sociale og kulturelle faktorer, hvilket er med til at gøre dem ansvarlige og kompetente til at navigere i en foranderlig og globaliseret verden. Elevernes metodiske indsigt og innovative kompetencer fremmes gennem arbejdet med at undersøge konkrete virkelighedsnære problemstillinger og diskutere mulige løsninger på et fagligt grundlag. Elevernes studiekompetence udvikles gennem anvendelse af fagets viden, begreber og metoder samt arbejdet med at forholde sig kritisk til psykologisk viden. Psykologi B bidrager ligeledes til udvikling af kompetencer, der gør eleverne i stand til at reflektere over egen studiepraksis og til at indgå i fællesskaber med andre.

2. Faglige mål og fagligt indhold

2.1. Faglige mål

Eleverne skal kunne:

- demonstrere indgående kendskab til fagets stofområder, primært i forhold til det normalt fungerende menneske
- redegøre for og kritisk forholde sig til psykologisk viden i form af psykologiske teorier, begreber og undersøgelser og kunne forstå dem i en historisk-kulturel kontekst
- formulere konkrete psykologifaglige problemstillinger i aktuelt stof samt udvælge og anvende relevant psykologisk viden fra forskellige kilder, herunder digitale medier, til at undersøge disse problemstillinger og kunne forholde sig kritisk til den anvendte viden på et fagligt grundlag
- inddrage og vurdere forskellige forklaringer på psykologiske problemstillinger
- redegøre for og kritisk forholde sig til fagets forskningsmetoder, herunder kunne diskutere etiske problemstillinger i psykologisk forskning, samt kunne skelne mellem hverdagspsykologi og videnskabelig baseret psykologisk viden
- demonstrere et grundigt kendskab til fagets metoder og på den baggrund selv være i stand til at designe og gennemføre mindre former for feltundersøgelser, herunder kunne præsentere og forholde sig til resultaterne med brug af et metodisk begrebsapparat
- vurdere betydningen af sociale og kulturelle faktorer i forhold til menneskers tænkning og handlinger
- argumentere fagligt og formidle psykologisk viden skriftligt og mundtligt med et fagligt begrebsapparat på en klar og præcis måde
- demonstrere viden om psykologis identitet og metoder og behandle problemstillinger i samspil med andre fag.

2.2. Kernestof

Gennem kernestoffet skal eleverne opnå faglig fordybelse, viden og kundskaber.

Kernestoffet er:

Socialpsykologi

- social adfærd, gruppepsykologiske processer, inklusion og eksklusion samt social indflydelse

- kommunikation i sociale sammenhænge og på digitale medier
- social kognition, herunder stereotyper, fordomme og diskrimination
- kulturpsykologi, herunder kulturelle normer og konsekvenser af globaliseringen for identitet og socialt samspil

Udviklingspsykologi

- menneskets udvikling i et livslangt perspektiv, herunder betydningen af arv, miljø, køn og kultur
- tilknytning, omsorg og familiens betydning for udvikling, herunder betydningen af sårbarhed og resiliens

Kognition og læring

- psykologiske, sociale, digitale og kulturelle forholds betydning for læring, motivation og hukommelse
- følelser og kognition
- perceptionens og tænkningens betydning for menneskets forståelse af sig selv og omverdenen

Personlighed og identitet

- selv, identitet og personlighed
- individuelle forskelle i livsstil og håndtering af udfordringer, herunder arbejde, stress og coping

Psykologisk metode

- undersøgelsesmetoder, herunder eksperiment, observation, interview og spørgeskemaundersøgelse samt simpel analyse af data.

2.3. Supplerende stof

Eleverne vil ikke kunne opfylde de faglige mål alene ved hjælp af kernestoffet. Det supplerende stof i psykologi B, herunder det eventuelle samspil med andre fag, skal perspektivere og uddybe kernestoffet og i det hele taget udvide den faglige horisont, så eleverne kan leve op til de faglige mål, jf. pkt. 2.1. Det supplerende stof indgår sammen med kernestoffet i feltundersøgelser og medvirker til udvikling af elevernes metodiske forståelse, innovative kompetencer samt karrierekompetencer. Der skal indgå materiale på engelsk, samt når det er muligt, på andre fremmedsprog.

Til det supplerende stof hører følgende områder:

- sundhedspsykologi
- klinisk psykologi
- børne- og familiepsykologi
- neuropsykologi
- idrætspsykologi
- mediepsykologi
- reklamepsykologi
- arbejds- og organisationspsykologi
- økonomisk psykologi, herunder adfærdsøkonomi
- pædagogisk psykologi
- politisk psykologi
- retspsykologi
- produkt- og designpsykologi.

Der tilrettelægges undervisningsforløb i mindst to af disse områder.

Afhængig af den enkelte uddannelses profil skal det supplerende stof, sammen med kernestoffet, tilrettelægges således, at det bidrager til realisering af den pågældende uddannelses formål. Der kan være tale om at vægte:

- det praksis- og anvendelsesorienterede
- arbejds- og erhvervsrelaterede perspektiver
- videnskabelige og metodiske forhold.

2.4. Omfang

Det forventede omfang af fagligt stof er normalt svarende til 400-500 sider.

3. Tilrettelæggelse

3.1. Didaktiske principper

Det bærende princip for tilrettelæggelsen er en temaorienteret undervisning, hvor samtlige kernestoffets delområder og relevante dele af det supplerende stof er belyst ved undervisningens afslutning. De faglige mål er styrende for den pædagogiske tilrettelæggelse af de tematiske forløb og sikrer elevernes faglige progression. Eleverne skal sikres medindflydelse på undervisningens indhold og form, og de skal understøttes i deres selvstændighed og ansvarlighed ved brug af en bred vifte af undervisningsformer, herunder de muligheder der tilbydes i informationsteknologiske værktøjer. Disse og de metakognitive aspekter i faget skal inddrages således, at de medvirker til udvikling af personlige og sociale kompetencer baseret på et fagligt udgangspunkt, ligesom studiekompetencen skal udvikles gennem det systematiske arbejde med faglighed, kritisk tænkning og

samspil med andre fag. Undervisningen skal sikre, at eleverne får muligheder for at udvikle formidlingskompetence samt selvstændighed i at formulere psykologiske problemstillinger ud fra aktuelt stof og besvare disse problemstillinger ved hjælp af relevant psykologisk viden. Gennem feltarbejde udfordres elevernes nysgerrighed gennem muligheden for selv at afgrænse virkelighedsnære psykologifaglige problemstillinger og foretage selvstændige små undersøgelser med brug af fagets metoder. Feltarbejdet skal indtænkes som en central aktivitet i forhold til at udvikle elevernes forståelse af fagets metoder samt muligheder for at formidle resultater både mundtligt og skriftligt. Feltarbejdet kan desuden indgå som en væsentlig del af innovative projekter og kan udføres i samarbejde med andre fag.

3.2. Arbejdsformer

Undervisningen organiseres med henblik på variation og progression med fokus på elevaktiverende arbejdsformer for at fremme elevernes evne til selvstændigt at formulere og undersøge psykologiske problemstillinger. Der skal varieres mellem lærercentrerede og elevcentrerede undervisningsformer, og der skal veksles mellem induktive og deduktive principper, herunder projektor organiserede arbejdsformer med udgangspunkt i konkrete psykologiske problemstillinger, der giver eleverne mulighed for at udvikle deres kreative og innovative kompetencer. Eleverne udvikler deres viden, kundskaber og færdigheder i fagets metoder gennem inddragelse af undersøgelser i undervisningen, muligheder for selv at udføre små undersøgelser samt gennem feltarbejde. Undervisningen på psykologi B skal give mulighed for at undersøge afgrænsede virkelighedsnære problemstillinger og udvikle og vurdere løsninger, herunder innovative løsninger, hvor fagets viden og metoder anvendes. Skriftlige øvelser inddrages for at styrke præcision og korrekt anvendelse af fagets begreber i faglig formidling og som støtte for mundtlige oplæg. Når det er hensigtsmæssigt, etableres kontakt til den praktiske verden, f.eks. i form af institutionsbesøg, praktik, gæstelærere eller feltarbejde, således at eleverne oplever kobling mellem teori og praksis. Hermed får eleverne indsigt i, hvordan psykologisk viden anvendes i forskellige praktiske sammenhænge, hvilket medvirker til udvikling af deres karrierekompetence.

Feltundersøgelser og skriftlighed

Undervisningen på psykologi B skal omfatte udarbejdelsen af mindst ét større produktorienteret projektarbejde, hvor eleverne selvstændigt fordyber sig i en faglig problemstilling og gennemfører, bearbejder og formidler resultatet af mindre former for feltundersøgelser, f.eks. i forbindelse med innovative projekter eller praktikforløb.

3.3. It

I psykologi arbejdes der med elevernes digitale dannelse. It og digitale medier anvendes til kommunikation, samarbejde, informationsøgning og formidling til støtte for elevernes faglige udvikling og til styrkelse af studiekompetencen. Relevante digitale værktøjer inddrages i arbejdet med at udvikle strategier til at understøtte elevernes læreproces og faglige udvikling. Undervisningen omfatter desuden brug af og kritisk stillingtagen til information fra internetbaserede kilder med psykologifagligt stof. Ligeledes indeholder undervisningen mulighed for vidensdeling samt for at producere mindre it-baserede produkter på baggrund af undervisningen, hvilket medvirker til udvikling af formidlingskompetence.

3.4. Samspil med andre fag

Psykologi B er omfattet af det generelle krav om samspil mellem fagene og indgår som sådan i overensstemmelse med de regler, der gælder for fagligt samspil i de gymnasiale uddannelser. Dele af kernestof og supplerende stof skal vælges og behandles, så det bidrager til styrkelse af det faglige samspil mellem fagene og i studieretninger. I tilrettelæggelsen af undervisningen inddrages desuden elevernes viden og kompetencer fra andre fag, som eleverne hver især har, så de bidrager til perspektivering af temaerne i undervisningen og til belysning af psykologis almendannende sider i forhold til sociale, historiske, kulturelle, interkulturelle eller samfundsmæssige områder. Psykologi B kan indgå i de flerfaglige forløb, der forbereder eleverne til arbejdet med studieretningsprojektet, studieområdet, SSO etc. Fagets stofområder giver naturlige berøringsflader til andre fag, og det faglige samspil giver mulighed for fordybelse og indsigt i, hvordan psykologis fokus på den menneskelige faktor bidrager til en helhedsforståelse af komplekse problemstillinger. Hermed bidrager psykologi B også til at give eleverne en bevidsthed om traditioner for erkendelse og viden som forberedelse på at kunne foretage et selvstændigt uddannelses- og karrierevalg.

4. Evaluering

4.1. Løbende evaluering

De faglige mål er grundlaget for den løbende evaluering af elevernes standpunkt. Formålet med den løbende evaluering er at sikre kvaliteten af undervisningen i psykologi samt styrke den enkelte elevs faglige progression og forståelse af eget faglige niveau med henblik på at udvikle elevens potentiale. Dette sker gennem en præcisering af elevens standpunkt i forhold til de i pkt. 2.1. angivne faglige mål samt en konkretisering af muligheder for at nå dem. Samtidig giver den løbende evaluering mulighed for at understøtte fagets metakognitive aspekter. Evaluering gennemføres flere gange i løbet af undervisningen i skriftlig eller mundtlig form. Det skal sikres, at der ved undervisningens afslutning har været benyttet forskellige evalueringsformer.

4.2. Prøveform

Der afholdes en mundtlig prøve på grundlag af en opgave med et kendt tema og et ukendt bilagsmateriale.

Opgaverne, der indgår som grundlag for prøven, skal i al væsentlighed tilsammen dække de læste temaer og de faglige mål. En opgaves tema er kendt af eksaminanderne, idet det er identisk med et forløbs tema. Opgaverne består af en overskrift, der angiver et tema, samt bilagsmateriale på fem til seks normalsider a 2400 enheder (antal anslag inklusive mellemrum). Hver opgave skal indeholde materiale af forskellig art, herunder aktuelt stof og undersøgelser. Ved anvendelse af elektronisk mediemateriale som en del af bilagsmaterialet svarer fire til syv minutters afspilning til en normalside.

Eksaminationstiden er ca. 30 minutter. Der gives ca. 24 timers forberedelsestid, dog ikke mindre end 24 timer til udarbejdelse af synopsis. På baggrund af det udleverede bilagsmateriale, relevant kernestof, supplerende stof samt evt. materiale fundet i forberedelsestiden skal eksaminanden udarbejde en problemformulering som et overordnet spørgsmål og i forlængelse heraf undersøge og diskutere psykologifaglige problemstillinger.

Hvis skolens leder har bestemt, at forberedelsen kan foregå i grupper, vælger eksaminanderne, om de vil forberede sig i gruppe på maksimalt tre eksaminander eller individuelt. En eksamensenhed er en sådan gruppe eller en eksaminand, der forbereder sig individuelt.

Der trækkes en opgave pr. eksamensenhed. En opgave må højst anvendes ved tre eksamensenheder. Eksaminander, der forbereder sig i en gruppe, vælger selv, om de vil udarbejde forskellige eller enslydende synopsis.

Eksaminationen, som er individuel, indledes med eksaminandens præsentation af synopsen (ca. 10 minutter) og former sig derefter som en samtale mellem eksaminand og eksaminator med udgangspunkt i synopsen.

4.3. Bedømmelseskriterier

Bedømmelsen er en vurdering af, i hvilken grad eksaminandens præstation opfylder de faglige mål, som de er angivet i pkt. 2.1.

Ved prøve, hvor faget indgår i fagligt samspil med andre fag, lægges der vægt på, i hvilket omfang eksaminandens præstation demonstrerer viden om psykologis identitet og metoder i behandling af problemstillinger.

Der gives én karakter ud fra en helhedsvurdering af eksaminandens mundtlige præstation.